

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 26ης Απριλίου 2018¹

Υπόθεση C-176/17

Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej
κατά
Mariusz Wawrzosek

[αίτηση του Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (πρωτοβαθμίου δικαστηρίου Siemianowicach Śląskich, Πολωνία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Σύμβαση καταναλωτικής πίστεως – Διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής βάσει γραμματίου σε διαταγή που εξασφαλίζει απαιτήσεις από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως – Αδυναμία του δικαστή να διαπιστώσει τον ενδεχόμενο καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικών ρητρών, όταν ο καταναλωτής δεν ασκεί ένδικο βοήθημα»

I. Εισαγωγή

1. Το Δικαστήριο έχει τονίσει επανειλημμένως ότι το εθνικό δικονομικό δίκαιο διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο για την αποτελεσματική διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών. Το Δικαστήριο έχει, ειδικότερα, αποφανθεί ότι ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες^{2,3}. Με την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής απόφασεως το Δικαστήριο ερωτάται για πρώτη φορά αν υφίσταται τέτοια υποχρέωση του εθνικού δικαστή ακόμη και όταν αυτός εξετάζει ενοχή από γραμμάτιο σε διαταγή το οποίο εξασφαλίζει απαιτήσεις που πηγάζουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως.

2. Το γραμμάτιο σε διαταγή αποτελεί έναν παλαιότατο δικαιοκώλυτο θεσμό, ο οποίος προέκυψε στον ύστερο μεσαίωνα από συναλλαγές ανταλλαγής χρημάτων μεταξύ εμπόρων⁴. Τα μεγάλα νομοθετήματα του 19ου αιώνα, με πρώτο τον γαλλικό Code de commerce (εμπορικό κώδικα) του 1807, ελευθέρωσαν το γραμμάτιο από αυτά τα συντεχνιακά δεσμά⁵, με αποτέλεσμα να καταστεί το κατ' εξοχήν μέσο, που παρείχε στους πολίτες όλων των κοινωνικών στρωμάτων πρόσβαση στις

1 Γλώσσα πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).

3 Βλ., ενδεικτικώς, αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, σκέψη 49), της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 42), και της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 52).

4 Βλ. H. Coing, *Europäisches Privatrecht I*, Μόναχο, 1985, σ. 543.

5 H. Coing, *Europäisches Privatrecht II*, Μόναχο, 1989, σ. 570.

συναλλαγές άνευ μετρητών⁶. Η πλειονότητα των κρατών μελών της Ένωσης είναι συμβαλλόμενα μέρη της Συμβάσεως της Γενεύης του 1930 σχετικά με το ενιαίο δίκαιο που ισχύει επί συναλλαγματικών και γραμματίων σε διαταγή, η οποία αποσκοπούσε στη διεθνή ενοποίηση του δικαίου της συναλλαγματικής και του γραμματίου σε διαταγή.

3. Η χρήση γραμματίων σε διαταγή, ήτοι συναλλαγματικών με τις οποίες ο εκδότης αναλαμβάνει ο ίδιος την υποχρέωση πληρωμής ενός ποσού, ως μέσου εξασφάλισης για συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, είναι στην Πολωνία –αντίθετα από ό,τι ισχύει εν μέρει σε άλλα κράτη μέλη⁷– επιτρεπτή και διαδεδομένη πρακτική. Το πολωνικό δικονομικό δίκαιο προβλέπει μια ταχεία διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής βάσει γραμματίου σε διαταγή, η οποία περιορίζει τον εθνικό δικαστή σε τυπικό έλεγχο του γραμματίου σε διαταγή. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όταν το γραμμάτιο χρησιμοποιείται ως εξασφάλιση δανειακής συμβάσεως, η διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής αποκλείει τον έλεγχο της υποκειμένης δανειακής συμβάσεως. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να κρίνει αν η διαδικασία αυτή είναι συμβατή με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες και την οδηγία για την καταναλωτική πίστη⁸.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

4. Η οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες διέπει τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, αυτής έχει ως εξής:

«Ρήτρα σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.»

5. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, [...]».

6. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

7. Η οδηγία για την καταναλωτική πίστη εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, αυτής, στις συμβάσεις πίστωσης. Το άρθρο 3, στοιχείο γ', ορίζει τη σύμβαση πίστωσης ως «σύμβαση δυνάμει της οποίας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση υπό μορφή προθεσμιακής καταβολής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης».

6 Ch. Bergfeld, „Preußen und das Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch“, *Ius Commune* 14 (1987), 105 και 106.

7 Σε αυτά περιλαμβάνονται το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Δανία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Λεττονία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Σουηδία, η Τσεχική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

8 Οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66).

8. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη ορίζει τα εξής:

«Όταν τα δικαιώματα του πιστωτικού φορέα από σύμβαση πίστωσης ή η ίδια η σύμβαση εκχωρούνται σε τρίτον, ο καταναλωτής δικαιούται να αντιτάσσει κατά του εκδοχέα τα ίδια μέσα άμυνας που είχε κατά του αρχικού πιστωτικού φορέα, συμπεριλαμβανομένου του συμψηφισμού, εφόσον αυτός επιτρέπεται από το οικείο κράτος μέλος.»

9. Το άρθρο 22 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Καθόσον η παρούσα οδηγία περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που παρεκκλίνουν από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι καταναλωτές δεν μπορούν να παραιτούνται των δικαιωμάτων που τους παραχωρούνται δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την παρούσα οδηγία ή αντιστοιχούν σ' αυτήν.

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν επίσης ώστε οι διατάξεις που θεσπίζουν κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας να μην καταστρατηγούνται μέσω του τρόπου διατύπωσης των συμβάσεων, ιδίως με την ενσωμάτωση αναλήψεων ή συμβάσεων πίστωσης, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, σε συμβάσεις πίστωσης ο χαρακτήρας ή ο σκοπός των οποίων θα επέτρεπε την αποφυγή της εφαρμογής της.

[...]»

B. Η εθνική νομοθεσία

10. Οι διατάξεις σχετικά με τη διαδικασία διαταγής πληρωμής βάσει γραμματίου σε διαταγή περιέχονται στον πολωνικό Kodeks postępowania cywilnego (Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, στο εξής: KPC). Το άρθρο 485, παράγραφος 2, του KPC ορίζει τα εξής:

«Το δικαστήριο εκδίδει επίσης διαταγή πληρωμής κατά του οφειλέτη από νομοτύπως συμπληρωμένο γραμμάτιο σε διαταγή [...], του οποίου η ακρίβεια και το περιεχόμενο δεν εγείρουν αμφιβολίες. Εάν τα δικαιώματα από το γραμμάτιο μεταβιβάστηκαν στον αιτούντα, η διαταγή πληρωμής εκδίδεται μόνο εφόσον υποβληθούν έγγραφα που τεκμηριώνουν την απαίτηση, εκτός εάν η μεταβίβαση των δικαιωμάτων αυτών στον αιτούντα προκύπτει άμεσα από το γραμμάτιο [...]».

11. Το άρθρο 486, παράγραφος 1, του KPC συμπληρώνει τα εξής:

«Εάν δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία που να στηρίζουν τη διαταγή πληρωμής, ο πρόεδρος καθορίζει την ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζήτησης, εκτός εάν η υπόθεση μπορεί να εξετασθεί χωρίς επ' ακροατηρίου συζήτηση.»

12. Το άρθρο 491, παράγραφος 1, του KPC προβλέπει τα εξής:

«Με τη διαταγή πληρωμής, το δικαστήριο υποχρεώνει τον καθού να εξοφλήσει το σύνολο της απαιτήσεως, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων, εντός δύο εβδομάδων από την επίδοση της διαταγής πληρωμής, εκτός εάν ασκήσει ανακοπή εντός της αυτής προθεσμίας [...]»

13. Το άρθρο 492 του KPC ορίζει τα εξής:

«§ 1. Από την έκδοσή της, η διαταγή πληρωμής συνιστά τίτλο εξασφάλισης, ο οποίος είναι εκτελεστός χωρίς να απαιτείται περιαφή εκτελεστήριου τύπου. [...]»

§ 3. Η διαταγή πληρωμής που εκδόθηκε βάσει γραμματίου σε διαταγή [...] είναι εκτελεστή αμέσως μετά την παρέλευση της προθεσμίας εξόφλησης της απαίτησης. Σε περίπτωση άσκησης ανακοπής, το δικαστήριο δύναται, κατόπιν αίτησης του καθού, να αναστείλει την εκτέλεση της διαταγής. [...]

14. Το άρθρο 493, παράγραφος 1, του KPC ορίζει τα εξής:

«Το δικόγραφο της ανακοπής κατατίθεται ενώπιον του δικαστηρίου που εξέδωσε τη διαταγή πληρωμής. Στο δικόγραφο αυτό ο ανακόπτων πρέπει να επισημαίνει αν προσβάλλει τη διαταγή πληρωμής εν όλω ή εν μέρει, να εκθέτει τους λόγους της ανακοπής, οι οποίοι πρέπει, επί ποινή απαραδέκτου, να προβληθούν πριν από την προβολή ισχυρισμών επί της ουσίας, καθώς και να επικαλείται τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και να προσκομίζει τις σχετικές αποδείξεις. [...]

15. Το άρθρο 19, παράγραφος 4, του Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (νόμου σχετικά με τα δικαστικά έξοδα σε αστικές υποθέσεις) προβλέπει ότι ο καθού η διαταγή πληρωμής υποχρεούται να φέρει τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων, όταν ασκεί ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής.

16. Το άρθρο 385 του Kodeks cywilny (Αστικού Κώδικα, στο εξής: KC) ορίζει τα ακόλουθα ως προς τις ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές:

«§ 1. Οι ρήτρες σύμβασης που συνάπτεται με καταναλωτή οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή εάν διαμορφώνουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του κατά τρόπο που αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και πλήττει σοβαρά τα συμφέροντά του (μη επιτρεπτές συμβατικές ρήτρες). Αυτό δεν ισχύει για ρήτρες που καθορίζουν τις κύριες παροχές των συμβαλλομένων μερών, ιδίως την τιμή ή την αμοιβή, εφόσον είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

§ 2. Εάν μια συμβατική ρήτρα δεν είναι δεσμευτική για τον καταναλωτή σύμφωνα με την παράγραφο § 1, η σύμβαση παραμένει κατά τα λοιπά δεσμευτική για τα συμβαλλόμενα μέρη.»

17. Ως προς το γραμμάτιο σε διαταγή, το άρθρο 101 του Ustawa prawo wekslowe (νόμου περί συναλλαγματικής και γραμματίου σε διαταγή) ορίζει τα ακόλουθα:

«Το γραμμάτιο σε διαταγή περιέχει: 1) την ονομασία “γραμμάτιο σε διαταγή” στο κείμενο του εγγράφου, στη γλώσσα στην οποία αυτό έχει συνταχθεί· 2) την ανεπιφύλακτη υπόσχεση πληρωμής ορισμένου χρηματικού ποσού· 3) συγκεκριμένη προθεσμία πληρωμής· 4) συγκεκριμένο τόπο πληρωμής· 5) το όνομα του προσώπου, σε όφελος ή σε διαταγή του οποίου θα γίνει η πληρωμή· 6) τον τόπο και την ημερομηνία έκδοσης του γραμματίου· 7) την υπογραφή του εκδότη του γραμματίου.»

18. Οι διατάξεις της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη μεταφέρθηκαν στο πολωνικό δίκαιο με τον Ustawa o kredycie konsumenckim (νόμο για την καταναλωτική πίστη, στο εξής: UKK) της 12ης Μαΐου 2011. Το άρθρο 41 του UKK προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Το γραμμάτιο [...] καταναλωτή που παραδίδεται στον πιστωτικό φορέα προς εκπλήρωση ή εξασφάλιση παροχής που απορρέει από σύμβαση καταναλωτικής πίστης πρέπει να περιέχει τη ρήτρα “όχι σε διαταγή” ή άλλη ρήτρα με το ίδιο περιεχόμενο.

2. Εάν ο πιστωτικός φορέας δεχθεί γραμμάτιο [...] που δεν περιέχει τη ρήτρα “όχι σε διαταγή”, και εάν αυτό μεταβιβαστεί [...] σε άλλο πρόσωπο, ο πιστωτικός φορέας υποχρεούται να αποκαταστήσει τη ζημία που υφίσταται ο καταναλωτής διά της πληρωμής του γραμματίου. [...]

3. Η διάταξη της παραγράφου 2 έχει εφαρμογή και στην περίπτωση κατά την οποία το γραμμάτιο [...] περιήλθε στην κατοχή άλλου προσώπου ενάντια στη βούληση του πιστωτικού φορέα.»

III. Τα πραγματικά περιστατικά και η διαφορά της κύριας δίκης

19. Στις 3 Δεκεμβρίου 2015 η αιτούσα της κύριας δίκης, Profi Credit Polska S.A. με έδρα στο Bielsko-Biała (στο εξής: η Τράπεζα) συνήψε σύμβαση δανείου με τον Mariusz Wawrzosek, καθού της κύριας δίκης. Όπως είναι γνωστό στο αιτούν δικαστήριο λόγω άλλων διαδικασιών που κίνησε η αιτούσα ενώπιόν του, πρόκειται για μια προδιατυπωμένη και τυποποιημένη σύμβαση που περιέχει ρήτρα, βάσει της οποίας ο δανειολήπτης αναλαμβάνει την υποχρέωση να εκδώσει γραμμάτιο προς εξασφάλιση των απαιτήσεων της δανειστριάς εκ της δανειακής συμβάσεως. Προς εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης, ο καθού παρέδωσε στην αιτούσα ένα υπογεγραμμένο λευκό γραμμάτιο.

20. Ακολούθως, ο καθού δεν αποπλήρωσε το δάνειο. Για τον λόγο αυτό, η αιτούσα κατήγγειλε τη δανειακή σύμβαση και συμπλήρωσε το ποσό των 3 268,38 ζλότι (PLN) στο λευκό γραμμάτιο.

21. Βάσει του γραμματίου, η αιτούσα ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο την έκδοση διαταγής πληρωμής ποσού 3 268,38 PLN κατά του καθού. Στην αίτησή της επισύναψε το προσηκόντως συμπληρωμένο και υπογεγραμμένο γραμμάτιο καθώς και την καταγγελία της δανειακής συμβάσεως, όχι όμως την ίδια τη δανειακή σύμβαση.

22. Όπως εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, η διαδικασία της εκδόσεως διαταγής πληρωμής βάσει γραμματίου σε διαταγή περιλαμβάνει κατά το εθνικό δίκαιο δύο στάδια. Το *πρώτο στάδιο* εκκινεί με την αίτηση έκδοσης διαταγής πληρωμής. Στο στάδιο αυτό ο καθού δεν λαμβάνει γνώση. Σύμφωνα με το άρθρο 485, παράγραφος 2, του KPC, το δικαστήριο εκδίδει τη διαταγή πληρωμής, εφόσον υφίσταται νομοτύπως εκδοθέν γραμμάτιο και «δεν γεννώνται αμφιβολίες για τη γνησιότητα και το περιεχόμενο του γραμματίου». Κατά το αιτούν δικαστήριο, η εθνική νομολογία ερμηνεύει αυτή τη διάταξη υπό την έννοια ότι στο πρώτο στάδιο της διαδικασίας εξετάζεται αυτεπαγγέλτως μόνο, αν το έγγραφο του γραμματίου που προσκομίζει ο αιτών είναι γνήσιο και σύμφωνο προς τον τύπο που ορίζει ο νόμος. Εάν πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, το δικαστήριο υποχρεούται να εκδώσει τη διαταγή πληρωμής, χωρίς να εξετάζεται το περιεχόμενο της βασικής έννομης σχέσεως. Εάν το γραμμάτιο εξασφαλίζει απαίτηση από δανειακή σύμβαση, ο αιτών δύναται κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας να περιοριστεί να προσκομίσει ως αποδεικτικό μέσο μόνον το σώμα του γραμματίου. Δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι υφίσταται και είναι ισχυρή η ασφαλιζόμενη απαίτηση από τη δανειακή σύμβαση.

23. Η διαταγή πληρωμής επιδίδεται στον καθού μαζί με το εισαγωγικό δικόγραφο του αιτούντος και με ένα ενημερωτικό έγγραφο σχετικά με την άσκηση ανακοπής. Η προθεσμία άσκησης ανακοπής είναι δύο εβδομάδες από την επίδοση της διαταγής πληρωμής. Στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο δύναται, κατόπιν αιτήσεως του καθού, να αναστείλει, σύμφωνα με το άρθρο 492, παράγραφος 3, του KPC, την εκτέλεση της διαταγής πληρωμής. Κατά το αιτούν δικαστήριο, σε αυτό το *δεύτερο στάδιο* της διαδικασίας ο καθού δύναται να προβάλει ενστάσεις, όχι μόνο κατά της ευθύνης από το γραμμάτιο, αλλά και κατά των απαιτήσεων από τη βασική έννομη σχέση, π.χ. τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας της υποκειμένης συμβάσεως καταναλωτικής πίστωσης. Εάν, αντιθέτως, ο καθού δεν ασκήσει ανακοπή, η διαταγή πληρωμής ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 492, παράγραφος 1, του KPC ως τίτλος εξασφαλίσεως, ο οποίος είναι εκτελεστός χωρίς την περιαφή εκτελεστήριου τύπου. Έχει ισχύ δεδικασμένου ως προς την ευθύνη από το γραμμάτιο, όχι όμως ως προς την απαίτηση από τη βασική έννομη σχέση.

IV. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

24. Με διάταξη της 17ης Φεβρουαρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Απριλίου 2017, το Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Siemianowicach Śląskich, Πολωνία) υπέβαλε στο Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

Έχουν οι διατάξεις της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες, ιδιαιτέρως δε τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, καθώς και οι διατάξεις της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, ιδιαιτέρως δε τα άρθρα 17, παράγραφος 1, και 22, παράγραφος 1, την έννοια ότι αποκλείουν την εκ μέρους επιχειρηματία (δανειστή) προβολή κατά καταναλωτή (δανειολήπτη) αξίωσης που αποδεικνύεται με νομοτύπως συμπληρωμένο γραμμάτιο σε διαταγή, στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης διαταγής πληρωμής που προβλέπουν τα άρθρα 485, παράγραφος 2 επ., του ΚΡΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 41 UKK, τα οποία ορίζουν ότι το εθνικό δικαστήριο περιορίζεται αποκλειστικά και μόνον στην εξέτασή του κύρους της υποχρέωσης από το γραμμάτιο σε διαταγή από πλευράς τήρησης των τυπικών προϋποθέσεων έκδοσης του γραμματίου, μη υπεισερχόμενο στην εξέταση της βασικής έννομης σχέσης;

25. Κατά τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, η Δημοκρατία της Πολωνίας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις και παραστάθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 1ης Μαρτίου 2018.

V. Νομική εκτίμηση

26. Κατωτέρω θα εξετάσω πρώτα το ζήτημα της ερμηνείας και του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως και στη συνέχεια θα αναφερθώ στην οδηγία για την καταναλωτική πίστη και ακολούθως στην οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες.

A. Επί της ερμηνείας του υποβληθέντος ερωτήματος και επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

27. Με το ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες και η οδηγία για την καταναλωτική πίστη πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποκλείουν εθνική ρύθμιση η οποία, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας εκδόσεως διαταγής πληρωμής λόγω γραμματίου σε διαταγή, περιορίζει το εθνικό δικαστήριο στην εξέταση της τήρησης των τυπικών στοιχείων του γραμματίου, αποκλείοντας την εξέταση της δανειακής σύμβασης που ασφαλίζεται μέσω του γραμματίου σε διαταγή.

28. Στην απόφασή του περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο εξηγεί ότι αυτή η εξέταση της βασικής έννομης σχέσεως λαμβάνει χώρα το πρώτον όταν ο καταναλωτής ασκήσει ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής. Κατά τη γνώμη μου, η επίμαχη διαδικασία πρέπει να εξεταστεί στο σύνολό της, ήτοι πρέπει να εξεταστεί τόσο το πρώτο στάδιο που προηγείται της άσκησης της ανακοπής όσο και το δεύτερο στάδιο που ακολουθεί.

29. Περαιτέρω, αντιλαμβάνομαι το προδικαστικό ερώτημα υπό την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο εστιάζει στη δυνατότητα εξετάσεως της βασικής έννομης σχέσεως, ήτοι της δανειακής συμβάσεως. Ως εκ τούτου δεν ασκεί επιρροή κατά πόσον το γραμμάτιο σε διαταγή, εξεταζόμενο μεμονωμένα, αποτελεί σύμβαση που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες.

30. Αντικείμενο της δίκης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου είναι βεβαίως, στο πρώτο στάδιο, μόνο το γραμματίο σε διαταγή. Η βασική έννομη σχέση καθίσταται αντικείμενο της δίκης μόνο στο δεύτερο στάδιο, ως αποτέλεσμα της ανακοπής του καταναλωτή. Από αυτό όμως δεν προκύπτει προδήλως ότι η αιτούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, ώστε το προδικαστικό ερώτημα να καθίσταται απαράδεκτο⁹. Και τούτο διότι το υποβληθέν ερώτημα αφορά, κατ' ουσίαν, το ζήτημα, αν είναι συμβατό το πολωνικό δίκαιο με το δίκαιο της Ένωσης, στον βαθμό που απαιτεί από τον καταναλωτή να προβεί ο ίδιος σε μια ενέργεια για να καταστήσει τη δανειακή σύμβαση αντικείμενο της δίκης και τον έλεγχο της από το εθνικό δικαστήριο εφικτό, ή αν το δίκαιο της Ένωσης πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αυτός ο έλεγχος πρέπει να γίνεται ήδη κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας.

B. Επί της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη

31. Η οδηγία για την καταναλωτική πίστη έχει ως σκοπό την πλήρη εναρμόνιση ορισμένων πτυχών των διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν τις συμβάσεις πιστώσεως με τους καταναλωτές. Για την προστασία των καταναλωτών προβλέπει, μεταξύ άλλων, διάφορες υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών τις οποίες υπέχουν οι πιστωτικοί φορείς.

32. Ως προς τις ενέγγυες πιστώσεις, η οδηγία για την καταναλωτική πίστη προβλέπει ότι οι προσυμβατικές παρεχόμενες πληροφορίες πρέπει να προσδιορίζουν τις κατά περίπτωση απαιτούμενες εγγυήσεις¹⁰. Οι απαιτούμενες εγγυήσεις περιλαμβάνονται επίσης στις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση πιστώσεως¹¹. Κατά τα λοιπά, η οδηγία για την καταναλωτική πίστη δεν περιλαμβάνει ρύθμιση περί εγγυήσεων, ιδίως δε δεν περιλαμβάνει ρύθμιση περί γραμματίων σε διαταγή που εξασφαλίζουν απαίτηση από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως.

33. Αντιθέτως, η διάταξη που ίσχυε πριν την οδηγία για την καταναλωτική πίστη περιείχε αναφορά στη συναλλαγματική. Προέβλεπε ότι τα κράτη μέλη τα οποία επιτρέπουν στον καταναλωτή να χρησιμοποιεί ως μέσον εγγύησης συναλλαγματικές, περιλαμβανομένων και των αφηρημένων υποσχέσεων χρέους και επιταγών, λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται δεόντως ο καταναλωτής όταν χρησιμοποιεί αυτά τα μέσα παροχής εξασφάλισως¹².

34. Η διάταξη αυτή δεν μεταφέρθηκε στη νέα οδηγία για την καταναλωτική πίστη. Αν και η πρώτη πρόταση της Επιτροπής για την τροποποίηση της προηγούμενης οδηγίας περιείχε μάλιστα αυστηρή διάταξη που απαγόρευε στους πιστωτικούς φορείς να απαιτούν από τον καταναλωτή ή να του προτείνουν την έκδοση γραμματίου ως εγγύηση για σύμβαση καταναλωτικής πίστεως¹³, από το τελικό κείμενο της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη απουσιάζει οποιαδήποτε διάταξη σχετικά με γραμμάτια.

9 Βλ. απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, Gauweiler κ.λπ. (C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 25).

10 Άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ιδ'.

11 Άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιε'.

12 Άρθρο 10 της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη (ΕΕ 1986, L 42, σ. 48).

13 Άρθρο 18 της πρότασης οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις πιστώσεις που χορηγούνται στους καταναλωτές, COM(2002) 443 τελικό (ΕΕ 2002, C 331 E, σ. 200). Δεν επήλθε ουσιάδης τροποποίηση με την COM(2004) 747 τελικό.

35. Εξ αυτού συνάγεται μόνον ότι, κατά τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης, η απόφαση ως προς το επιτρεπτό της χρήσης γραμματίου ως εγγυήσεως σε σύμβαση καταναλωτικής πίστωσης πρέπει να επαφίεται στα κράτη μέλη. Η ευχέρεια των κρατών μελών να ρυθμίσουν το ζήτημα έχει μάλιστα διευρυνθεί σε σύγκριση με την προηγούμενη οδηγία. Ενώ υπό την προηγούμενη οδηγία τα κράτη μέλη όφειλαν να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται δεόντως ο καταναλωτής όταν χρησιμοποιεί γραμμάτιο¹⁴, η οδηγία για την καταναλωτική πίστη δεν περιέχει πλέον αντίστοιχη διάταξη, προβλέπουσα τέτοιου είδους υποχρέωση των κρατών μελών.

Δεν συντρέχει παράβαση του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη

36. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, εντούτοις, αν η πολωνική νομοθεσία αντιβαίνει στο άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη. Η διάταξη αυτή απαγορεύει στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που παρεκκλίνουν από αυτές που καθορίζονται με την οδηγία, καθόσον αυτή περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις. Ως προς το γραμμάτιο σε διαταγή, το ερώτημα αυτό είναι όμως αλυσιτελές, διότι ακριβώς, όπως μόλις εκτέθηκε, η οδηγία ουδεμία εναρμόνιση επέφερε στον τομέα του γραμματίου ως μέσου εγγυήσεως συμβάσεως καταναλωτικής πίστωσης. Κατά τα λοιπά, από τις περιστάσεις της κύριας δίκης δεν είναι δυνατόν ούτε να διαπιστωθεί αν διατηρήθηκαν ή εισήχθησαν στο εθνικό δίκαιο παρεκκλίνουσες διατάξεις στους τομείς που εμπίπτουν *ειδικότερα* στην εναρμόνιση¹⁵. Ως εκ τούτου δεν διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας.

Δεν συντρέχει παράβαση του άρθρου 22, παράγραφος 2, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη

37. Ωστόσο, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι συντρέχει παράβαση του άρθρου 22, παράγραφος 2, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη. Η διάταξη αυτή υποχρεώνει τα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν ότι οι καταναλωτές δεν μπορούν να παραιτούνται των δικαιωμάτων που τους παραχωρούνται δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την οδηγία αυτή.

38. Ωστόσο δεν προκύπτει ότι ο M. Wawrzosek παραιτήθηκε, διά της εκδόσεως γραμματίου, των δικαιωμάτων του βάσει των διατάξεων του πολωνικού δικαίου. Και τούτο διότι η παραίτηση υπό την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 2, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη προϋποθέτει ότι ο καταναλωτής επιφέρει, μέσω ρητής δηλώσεως ή σιωπηρής συμπεριφοράς, τη μερική ή ολική απόσβεση υφισταμένου δικαιώματος, το οποίο έχει δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στην εσωτερική έννομη τάξη την οδηγία. Πλην όμως, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν περιέχει στοιχεία περί υπάρξεως τέτοιων δικαιωμάτων από τα οποία να εχώρησε, σε σχέση με το γραμμάτιο ή με άλλο τρόπο, παραίτηση του M. Wawrzosek.

Δεν συντρέχει καταστράτηγηση υπό την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 3, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη

39. Αντιθέτως προς την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου και της Επιτροπής, η εξασφάλιση των εκ συμβάσεως καταναλωτικής πίστωσης απαιτήσεων κατά του καταναλωτή μέσω γραμματίου σε διαταγή δεν συνιστά ούτε καταστράτηγηση των διατάξεων του εθνικού δικαίου που θεσπίστηκαν για τη μεταφορά της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη στην εσωτερική έννομη τάξη, καταστράτηγηση που απαγορεύεται κατά το άρθρο 22, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.

¹⁴ Βλ. σκέψη 33 των παρουσών προτάσεων.

¹⁵ Βλ. απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 38), και διάταξη της 12ης Οκτωβρίου 2016, Horzic και Rušic (C-511/15 και C-512/15, EU:C:2016:787, σκέψη 26).

40. Ένα πλεονέκτημα του γραμματίου σε διαταγή για τον πιστωτικό φορέα είναι, βεβαίως, ότι διευκολύνεται στην απόδειξη κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας εκδόσεως διαταγής πληρωμής, διότι υποχρεούται να αποδείξει μόνο τη γνησιότητα του γραμματίου και την τήρηση των σχετικών με αυτό τυπικών προϋποθέσεων. Αυτό ωστόσο δεν οδηγεί στην αντιστροφή του βάρους αποδείξεως ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών που υπέχει ο πιστωτικός φορέας, η οποία θα συνιστούσε καταστρατήγηση υπό την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 3, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη.

41. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η οδηγία για την καταναλωτική πίστη δεν περιλαμβάνει καμία ρητή ρύθμιση σχετικά με το βάρος αποδείξεως του γεγονότος ότι ο πιστωτικός φορέας έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών που υπέχει δυνάμει της οδηγίας αυτής¹⁶. Το Δικαστήριο συνήγαγε ωστόσο από το άρθρο 22, παράγραφος 3, ότι μια συμβατική ρήτρα δεν επιτρέπεται να οδηγεί στην αντιστροφή του βάρους αποδείξεως σχετικά με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών που υπέχει ο πιστωτικός φορέας¹⁷.

42. Εφόσον στο πρώτο στάδιο της εθνικής διαδικασίας δεν εξετάζεται η βασική έννομη σχέση, δεν πρόκειται για ρύθμιση κατανομής του βάρους αποδείξεως, αλλά απλώς για περιορισμό του αντικείμενου της διαδικασίας. Αντιθέτως, στο πρώτο στάδιο ο πιστωτικός φορέας φέρει χωρίς περιορισμούς το βάρος αποδείξεως της γνησιότητας και του τυπικού κύρους του γραμματίου.

43. Η βασική έννομη σχέση εντάσσεται στο αντικείμενο της διαδικασίας μόλις ο καταναλωτής, διά της ανακοπής του κατά της διαταγής πληρωμής, κινήσει το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας. Από αυτό το χρονικό σημείο, ο πιστωτικός φορέας φέρει το βάρος αποδείξεως της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων του προς παροχή πληροφοριών.

44. Ως εκ τούτου, η επίμαχη ρύθμιση του πολωνικού δικαίου δεν οδηγεί σε μεταβολή της κατανομής του βάρους αποδείξεως. Επομένως, η ρήτρα της δανειακής συμβάσεως που υποχρεώνει τον M. Wawrzosek να εκδώσει το γραμμάτιο σε διαταγή δεν συνιστά τρόπο διατύπωσης της συμβάσεως που αντιβαίνει στην απαγόρευση καταστρατηγήσεως του άρθρου 22, παράγραφος 3, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη.

45. Κατά τα λοιπά είναι απορριπτέο και το επιχείρημα της Επιτροπής ότι ένα γραμμάτιο σε διαταγή εκδοθέν κατόπιν συμφωνίας θα συνιστούσε καταστρατήγηση της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, διότι έτσι θα υφίστατο κίνδυνος αδυναμίας δικαστικού ελέγχου της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών που υπέχει ο πιστωτικός φορέας. Και τούτο διότι η αντίληψη αυτή θα οδηγούσε πρακτικά στην απαγόρευση του γραμματίου σε διαταγή ως μέσου παροχής εξασφαλίσεως σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως. Κάτι τέτοιο όμως θα αντέβαινε στη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης, ο οποίος αφήνει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, αν θα επιτρέψουν αυτό το μέσο παροχής εξασφαλίσεως σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως¹⁸.

Επί του ζητήματος παραβάσεως του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη

46. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θέτει επίσης το ζήτημα κατά πόσον το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη αποκλείει την επίκληση γραμματίου σε διαταγή που εκδόθηκε προς εξασφάλιση πιστώσεως σύμφωνα με το πολωνικό δίκαιο.

16 Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, CA Consumer Finance (C-449/13, EU:C:2014:2464, σκέψη 22).

17 Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, CA Consumer Finance (C-449/13, EU:C:2014:2464, σκέψεις 30 επ.).

18 Βλ. σκέψη 35 των παρούσων προτάσεων.

47. Ωστόσο, το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία ένας τρίτος, διάφορος των αρχικών συμβαλλομένων της συμβάσεως καταναλωτικής πίστωσης, κατέστη δικαιούχος των απαιτήσεων κατά του καταναλωτή. Αντιθέτως, ο M. Wawrzosek έχει συνάψει την αρχική δανειακή σύμβαση με την αιτούσα. Επομένως η δικαιούχος του γραμματίου ταυτίζεται με την πιστώτρια. Η τράπεζα δεν εκχώρησε τα δικαιώματά της εκ της δανειακής συμβάσεως σε τρίτους, ούτε οπισθογράφησε το γραμμάτιο. Επομένως το άρθρο 17, παράγραφος 1, δεν ασκεί επιρροή για την έκδοση αποφάσεως επί της διαφοράς της κύριας δίκης και το Δικαστήριο δεν πρέπει να ασχοληθεί με τη διάταξη αυτή.

48. Συμπληρωματικά μόνο πρέπει να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 41 του πολωνικού νόμου για την καταναλωτική πίστη, το γραμμάτιο που παραδίδεται από καταναλωτή προς εξασφάλιση της απαιτήσεως πιστωτικού φορέα από σύμβαση καταναλωτικής πίστωσης πρέπει υποχρεωτικά να περιέχει ρήτρα απαγορεύουσα τη μεταβίβασή του δι' οπισθογραφήσεως. Εάν ο πιστωτικός φορέας δεχθεί γραμμάτιο του καταναλωτή που δεν περιέχει αυτή τη ρήτρα, και εάν το γραμμάτιο μεταβιβαστεί σε τρίτο –ασχέτως αν αυτό συμβεί με ή παρά τη θέληση του πιστωτικού φορέα–, ο πιστωτικός φορέας υποχρεούται να αποκαταστήσει τη ζημία που υπέστη ο καταναλωτής εκ της αιτίας αυτής.

Ενδιάμεσο συμπέρασμα

49. Μπορεί συνεπώς να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι διατάξεις της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη δεν αποκλείουν ρύθμιση όπως η επίμαχη εν προκειμένω.

Γ. Επί της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες

Βασικές αρχές της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες

50. Σκοπός της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες είναι η αποτροπή της χρήσης καταχρηστικών ρητρών σε συμβάσεις μεταξύ επαγγελματιών και καταναλωτών.

51. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες προβλέπει ότι οι καταχρηστικές ρήτρες συμβάσεως μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή. Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτή.

52. Η ρύθμιση αυτή στηρίζεται στην αντίληψη ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη διαπραγματευτική θέση έναντι του επαγγελματία και διαθέτει λιγότερη πληροφόρηση, με αποτέλεσμα να προσχωρεί σε όρους προδιατυπωμένους από τον επαγγελματία, επί του περιεχομένου των οποίων δεν δύναται να ασκήσει επιρροή¹⁹.

¹⁹ Αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 39), και της 27ης Ιουνίου 2000, Océano Grupo Editorial και Salvat Editores (C-240/98 έως C-244/98, EU:C:2000:346, σκέψη 25).

53. Κατά συνέπεια, το εθνικό δίκαιο πρέπει να εξασφαλίζει στον καταναλωτή αποτελεσματική δικαστική προστασία, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να προσβάλει την επίμαχη σύμβαση ενώπιον δικαστηρίου υπό εύλογες δικονομικές προϋποθέσεις, κατά τρόπον ώστε η άσκηση των δικαιωμάτων του να μην υπόκειται σε προϋποθέσεις, ιδίως από άποψη προθεσμιών ή δαπανών, που καθιστούν υπερβολικά δυσχερή ή πρακτικώς αδύνατη την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμονται από την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες²⁰.

54. Το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι, ελλείψει εναρμονίσεως του δικονομικού δικαίου, η ρύθμιση της εκτελέσεως απαιτήσεων αστικού δικαίου εμπίπτει, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτοτέλειας, στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών. Τα τελευταία οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι εθνικές ρυθμίσεις δεν είναι δυσμενέστερες από εκείνες που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις υπαγόμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στους καταναλωτές από το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας)²¹.

55. Δεδομένου ότι στην παρούσα υπόθεση δεν υπάρχουν ενδείξεις που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα με την αρχή της ισοδυναμίας, πρέπει να εξεταστεί μόνον αν η ρύθμιση του πολωνικού δικαίου είναι αντίθετη προς την αρχή της αποτελεσματικότητας. Στην εξέταση αυτή πρέπει να ληφθούν υπόψη, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η σημασία της εκάστοτε διατάξεως στο πλαίσιο της όλης διαδικασίας, καθώς και η εξέλιξη και οι ιδιαιτερότητες της εκάστοτε διαδικασίας²².

56. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου –που εκδόθηκε μεταξύ άλλων σχετικά με τη διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής–, η αρχή της αποτελεσματικότητας επιβάλλει την αυτεπάγγελτη εξέταση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας από το εθνικό δικαστήριο, *εφόσον διαθέτει όλα τα προς τούτο αναγκαία νομικά και πραγματικά στοιχεία*²³.

Εφαρμογή στην εκτέλεση γραμματίου σε διαταγή κατά το πολωνικό δίκαιο

57. Βάσει αυτού του κριτηρίου, η πολωνική ρύθμιση είναι συμβατή με τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες. Και τούτο διότι στο *πρώτο στάδιο* της διαδικασίας εκδόσεως διαταγής πληρωμής το δικαστήριο διαθέτει μόνο το γραμμάτιο, του οποίου τη γνησιότητα και το τυπικό κύρος εξετάζει. Η δανειακή σύμβαση, που συνιστά την υποκείμενη αιτία του γραμματίου, δεν προσκομίζεται στο δικαστήριο. Ως εκ τούτου, το τελευταίο δεν διαθέτει τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που είναι αναγκαία για να ελέγξει αν η δανειακή σύμβαση περιέχει καταχρηστική ρήτρα.

58. Αντιθέτως, στο *δεύτερο στάδιο* της διαδικασίας, το οποίο κινείται με την ανακοπή του καταναλωτή κατά της διαταγής πληρωμής, το δικαστήριο εξετάζει ενστάσεις από τη βασική έννομη σχέση. Το πρώτον σε αυτό το τμήμα της διαδικασίας διαθέτει το δικαστήριο τα αναγκαία προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία, διότι σύμφωνα με το άρθρο 493, παράγραφος 1, του ΚΡΚ γίνεται ενώπιόν του επίκληση των πραγματικών περιστατικών και προσκομίζονται αποδεικτικά μέσα, τα οποία είναι αναγκαία για τον έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα της δανειακής συμβάσεως.

20 Αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, σκέψη 38), και της 1ης Οκτωβρίου 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, σκέψη 59).

21 Αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, σκέψη 38), της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 40), και της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 46).

22 Αποφάσεις της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 43), και της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 49).

23 Αποφάσεις της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finamadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 36), της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 57), και της 4ης Ιουνίου 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, σκέψη 35).

59. Πρέπει να επισημανθεί ότι το πολωνικό δικονομικό δίκαιο θέτει κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας υψηλότερες απαιτήσεις για την έκδοση διαταγής πληρωμής από ό,τι απαιτεί ο κανονισμός 1896/2006²⁴ για την έκδοση ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση απαιτήσεων κατά καταναλωτών. Και τούτο διότι, κατά το πολωνικό δίκαιο, ο αιτών υποχρεούται να καταθέσει το σώμα του γραμματίου, ήτοι ένα αποδεικτικό μέσο, κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας. Αντιθέτως, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του κανονισμού 1896/2006, τα αποδεικτικά μέσα που αφορούν την προβαλλόμενη απαίτηση πρέπει μόνο να περιγραφούν και όχι να προσκομιστούν στο δικαστήριο.

Οριοθέτηση έναντι της υφιστάμενης νομολογίας σχετικά με την αντίθεση προς την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες

60. Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης διαφέρουν από εκείνα των υποθέσεων, στις οποίες το Δικαστήριο διαπίστωσε αντίθεση προς την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες, ως προς τα ακόλουθα στοιχεία. Στην υπόθεση Banco Español de Crédito, το εθνικό δικαστήριο διέθετε ήδη από την έναρξη της διαδικασίας εκδόσεως διαταγής πληρωμής τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που ήταν αναγκαία για να εξετάσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας. Εμποδιζόταν όμως να ελέγξει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας λόγω μιας διατάξεως του εθνικού δικονομικού δικαίου, και για τον λόγο αυτό το Δικαστήριο έκρινε τη διάταξη αυτή αντίθετη προς την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες²⁵. Στην υπόθεση Finanmadrid EFC περατώθηκαν τόσο η διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής όσο και η συνακόλουθη διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως, χωρίς να ελεγχθεί αυτεπαγγέλτως ο καταχρηστικός χαρακτήρας ρήτρας της συμβάσεως που έπρεπε να εκτελεστεί μέσω της διαδικασίας αυτής, παρ' ότι τόσο ο «Secretario judicial» που διεξήγαγε τη διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής, όσο και το επιληφθέν κατά τη διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως δικαστήριο διέθεταν τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που ήταν αναγκαία για τον έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα²⁶.

61. Η διάταξη που είναι εφαρμοστέα στην κύρια δίκη δεν αντιβαίνει ούτε στις αρχές που ανέπτυξε το Δικαστήριο στην υπόθεση Aziz. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι, καθόσον απειλούνται ή έχουν ήδη επιβληθεί μέτρα αναγκαστικής εκτελέσεως για την έξωση του καταναλωτή και της οικογένειάς του από την κατοικία που χρησιμοποιούν ως κύρια κατοικία, το εθνικό δικαστήριο που θα κρίνει τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας καταναλωτικής συμβάσεως πρέπει να διαθέτει την εξουσία να διατάξει προσωρινά μέτρα δυνάμενα να διακόψουν ή να αναστείλουν παράνομη διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως επί ακίνητης περιουσίας, προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης αποτελεσματικότητα της προστασίας που επιδιώκεται με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες²⁷. Δεν θα επιτυχανόταν το επίπεδο προστασίας που επιβάλλει η οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες, αν στον καταναλωτή αναγνωριζόταν μόνο απαίτηση αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε από τα μέτρα αναγκαστικής εκτελέσεως για την έξωση από την κατοικία²⁸.

62. Πρώτον, πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο ανέπτυξε αυτές τις αρχές για την έννομη προστασία κατά μέτρων αναγκαστικής εκτελέσεως, τα οποία στρέφονται κατά ακίνητης περιουσίας που ο καταναλωτής χρησιμοποιεί ως οικογενειακή στέγη. Όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο στην υπόθεση Kušionová, υπέρ της ασυμβατότητας με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες συνηγορεί ιδίως το δικαίωμα στο σεβασμό της κατοικίας που προστατεύεται από το άρθρο 8, παράγραφος 1,

24 Κανονισμός (ΕΚ) 1896/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής (ΕΕ 2006, L 399, σ. 1).

25 Απόφαση της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψεις 52 και 53).

26 Απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψεις 45, 46, 50).

27 Απόφασεις της 7ης Δεκεμβρίου 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, σκέψη 49), της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 66), και της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 59).

28 Απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 60).

της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και από το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁹. Αντιθέτως, η διαδικασία για την έκδοση διαταγής πληρωμής βάσει γραμματίου σε διαταγή είναι σαφώς λιγότερο ευαίσθητη.

63. Περαιτέρω, η διαταγή πληρωμής συνιστά μεν κατά το πολωνικό δίκαιο εξασφαλιστικό τίτλο, ο οποίος είναι εκτελεστός χωρίς περιαφή εκτελεστήριου τύπου. Ωστόσο, το άρθρο 492, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του ΚΡΚ προβλέπει ότι το δικαστήριο δύναται μετά την άσκηση της ανακοπής να αναστείλει την εκτέλεση κατόπιν σχετικής αιτήσεως. Δύναται δηλαδή να λάβει προσωρινά μέτρα παρεμποδίζοντα ή αναστέλλοντα παράνομη διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως, με αποτέλεσμα να μην περιορίζεται ο καταναλωτής σε μια αξίωση αποζημιώσεως.

64. Συμπληρωματικά επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 23 του κανονισμού 1896/2006, η εκτέλεση βάσει ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής δύναται να ανασταλεί ή περιοριστεί μόνο κατόπιν αιτήσεως του καθού. Κατά τούτο, η πολωνική νομοθεσία δεν θέτει υψηλότερες απαιτήσεις από την ευρωπαϊκή διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής.

65. Τέλος, όπως υποστηρίζει η Πολωνική Κυβέρνηση, η άσκηση της ανακοπής εμποδίζει τον εξοπλισμό της διαταγής πληρωμής με ισχύ δεδικασμένου. Στην υπόθεση *Finanmadrid EFC* το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι είναι αντίθετο προς την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες να καθιστά ο εξοπλισμός αποφάσεως με ισχύ δεδικασμένου αδύνατη για τον καταναλωτή την προβολή του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας της δανειακής συμβάσεως, ως άμυνα εναντίον αγωγής επαγγελματία από δανειακή σύμβαση³⁰. Όταν ο καταναλωτής ασκεί ανακοπή, εμποδίζει κατά το εθνικό δικονομικό δίκαιο τον εξοπλισμό της διαταγής πληρωμής με ισχύ δεδικασμένου. Επιπλέον δύναται στο δεύτερο στάδιο της διαδικασίας να επικαλεσθεί τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας της δανειακής συμβάσεως. Εφόσον ο καταναλωτής ασκήσει ανακοπή, δεν υφίσταται αντίθεση προς τις βασικές αρχές που ανέπτυξε το Δικαστήριο στην υπόθεση *Finanmadrid EFC*.

66. Οι βασικές αρχές της υποθέσεως *Finanmadrid EFC* δεν μπορούν να εφαρμοστούν, ακόμη και αν ο καταναλωτής δεν ασκήσει ανακοπή και η διαταγή πληρωμής αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου. Δεδομένου ότι βάση για την έκδοση της διαταγής πληρωμής υπήρξε μόνο το γραμμάτιο σε διαταγή, το δεδικασμένο της διαταγής πληρωμής καλύπτει μόνο την απαίτηση από το γραμμάτιο, αλλά όχι τη δανειακή σύμβαση.

67. Κατά τούτο διαφέρουν τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης από εκείνα της υπόθεσης *Finanmadrid EFC*. Συγκεκριμένα, όπως εκθέτει η Πολωνική Κυβέρνηση, ο καταναλωτής δύναται, σε μεταγενέστερη δίκη κατά του επαγγελματία, να επικαλεσθεί και πάλι τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας της δανειακής συμβάσεως, τον οποίο οφείλει να ελέγξει αυτεπαγγέλτως το εθνικό δικαστήριο.

68. Εάν ο επαγγελματίας επέσπευσε αναγκαστική εκτέλεση βάσει της διαταγής πληρωμής, ο καταναλωτής δύναται να απαιτήσει από τον επαγγελματία την επιστροφή όσων αυτός απέκτησε με τα μέτρα αναγκαστικής εκτελέσεως, ιδίως βάσει των αρχών του αδικαιολόγητου πλουτισμού ή της αποζημιώσεως. Ο καταναλωτής δύναται τότε να θεμελιώσει την απαίτησή του λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού ή αποζημιώσεως επικαλούμενος ότι η δανειακή σύμβαση περιέχει καταχρηστική ρήτρα. Το δεδικασμένο της διαταγής πληρωμής δεν εμποδίζει την άσκηση τέτοιας αγωγής εκ μέρους του καταναλωτή, διότι δεν καλύπτει ενστάσεις από τη δανειακή σύμβαση.

29 Απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, *Kušionová* (C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψεις 64 και 65).

30 Απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016, *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 47, 51): βλ., επίσης, διάταξη της 21ης Ιουνίου 2016, *Aktiv Kapital Portfolio* (C-122/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2016:486, σκέψεις 29 και 36).

69. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε μεν, στην υπόθεση Aziz σχετικά με μέτρα αναγκαστικής εκτελέσεως για έξωση από κατοικία, ότι θα ήταν αντίθετο με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες αν στον καταναλωτή απέμενε μόνο μια απαίτηση αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε λόγω της εξώσεως από την κατοικία³¹. Όπως όμως αναφέρθηκε ήδη, για την απόφαση αυτή ήταν ουσιώδες ότι το μέτρο αναγκαστικής εκτελέσεως θα οδηγούσε στην απώλεια της κατοικίας του καταναλωτή και της οικογένειάς του³².

70. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου δεν περιέχει όμως κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι στη διαδικασία της κύριας δίκης απειλείται η έξωση του M. Wawrzosek από την οικογενειακή του κατοικία ή άλλη συγκρίσιμη δυσμενής επίπτωση.

71. Κατά συνέπεια, είναι συμβατό με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες να δύναται ο καταναλωτής να αποτρέψει τον εξοπλισμό της διαταγής πληρωμής με ισχύ δεδικασμένου διά της ασκήσεως ανακοπής, και, σε διαφορετική περίπτωση, να δύναται να προβάλει τον καταχρηστικό χαρακτήρα της δανειακής συμβάσεως στο πλαίσιο απαιτήσεως αδικαιολόγητου πλουτισμού ή αποζημιώσεως.

Επί της σημασίας της ανακοπής κατά της διαταγής πληρωμής

72. Από τα προαναφερθέντα καθίσταται σαφές ότι η ανακοπή του καταναλωτή κατά της διαταγής πληρωμής έχει καίρια σημασία για την πρακτική αποτελεσματικότητα της προστασίας των καταναλωτών σύμφωνα με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες. Είναι εύλογο να απαιτείται από τον καταναλωτή να προβεί σε αυτή την κίνηση για να προβάλει τα δικαιώματά του.

73. Η οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες απαιτεί μεν, σε περίπτωση ένδικων διαφορών μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, μια θετική, ανεξάρτητη από τα συμβαλλόμενα μέρη παρέμβαση του εθνικού δικαστηρίου που επιλαμβάνεται τέτοιων διαφορών³³. Εντούτοις, όπως έχει κρίνει επανειλημμένως το Δικαστήριο, η τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας δεν μπορεί να βαίνει μέχρι του σημείου πλήρους επανορθώσεως των συνεπειών από την πλήρη αδράνεια του οικείου καταναλωτή³⁴. Ως εκ τούτου δεν έχει σημασία το γεγονός ότι ο καταναλωτής οφείλει να ασκήσει ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής για να κινήσει το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας, κατά το οποίο το δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας.

74. Τούτο καταδεικνύεται ιδίως από το γεγονός ότι ο Ευρωπαίος νομοθέτης θέσπισε παρόμοιες απαιτήσεις κατά τη ρύθμιση της διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής. Και τούτο διότι, καταρχήν, ο καθού πρέπει να υποβάλει δήλωση αντιρρήσεων κατά της ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής, προκειμένου να επιτύχει την εξέταση της βασιμότητας της προβαλλόμενης απαίτησης στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού 1896/2006.

75. Η Επιτροπή επισημαίνει, ωστόσο, ότι ο καταναλωτής υποχρεούται, κατά το άρθρο 493, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του ΚΡΚ, να εκθέτει με την άσκηση της ανακοπής τους λόγους ανακοπής καθώς και να επικαλείται τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και να προσκομίζει τις σχετικές αποδείξεις. Επιπλέον βαρύνεται με τα δικαστικά έξοδα.

31 Απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 60).

32 Απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 61).

33 Αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 41), και της 27ης Ιουνίου 2000, Océano Grupo Editorial και Salvat Editores (C-240/98 έως C-244/98, EU:C:2000:346, σκέψη 27).

34 Αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, σκέψη 62), και της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 56), και της 6ης Οκτωβρίου 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, σκέψη 47). βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Finanzmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, σημείο 43) και προτάσεις μου στην υπόθεση Aziz (C-415/11, EU:C:2012:700, σημείο 55).

76. Πλην όμως, αντιθέτως προς την άποψη της Επιτροπής, αυτό δεν καθιστά *αυτή καθεαυτήν* τη διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής βάσει γραμματίου ασύμβατη με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες. Και τούτο διότι, πρώτον, μια τέτοια ερμηνεία της οδηγίας θα ήταν αντίθετη προς τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης, ο οποίος έχει αφήσει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια ως προς τη χρήση του γραμματίου σε διαταγή ως μέσου παροχής εξασφάλισης σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστωσης³⁵. Δεύτερον, μια τέτοια ερμηνεία θα παρενέβαινε υπέρμετρα στη δικονομική αυτοτέλεια των κρατών μελών.

77. Όπως όμως έχει κρίνει το Δικαστήριο, ο γενικός σχεδιασμός, η εξέλιξη και οι ιδιαιτερότητες της διαδικασίας δεν πρέπει να οδηγούν στην πρόκληση μη αμελητέου κινδύνου να μην ασκήσει ο καταναλωτής το αναγκαίο ένδικο βοήθημα³⁶.

78. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή ορθώς επικρίνει το γεγονός ότι ο καταναλωτής υποχρεούται, σύμφωνα με το άρθρο 493, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του ΚΡΚ, να προβάλει ήδη με την άσκηση της ανακοπής όλες τις αιτιάσεις καθώς και να επικαλεστεί πραγματικά περιστατικά και να προσκομίσει αποδεικτικά μέσα. Κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία τα διάδικα μέρη διαφώνησαν κατά πόσον το πολωνικό δικονομικό δίκαιο επιτρέπει στον δικαστή να εξετάσει την υποκείμενη δανειακή σύμβαση κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας εκδόσεως διαταγής πληρωμής μόνο εφόσον ο καταναλωτής με την άσκηση της ανακοπής προβάλλει την αιτίαση αυτή, επικαλείται τα σχετικά πραγματικά περιστατικά και προσκομίζει τα σχετικά αποδεικτικά μέσα. Κατά πάγια νομολογία όμως, ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας. Επομένως ο περιορισμός της έκτασης του ελέγχου στις αιτιάσεις που προβλήθηκαν από τον καταναλωτή είναι αντίθετος προς την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διασφαλίσει, μέσω ερμηνείας σύμφωνης προς την οδηγία, ότι το εθνικό δικονομικό δίκαιο δεν περιέχει τέτοιο περιορισμό, ή να μην τον εφαρμόσει, εάν δεν είναι εφικτή σύμφωνη προς την οδηγία ερμηνεία.

79. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η κριτική της Επιτροπής, ότι η προθεσμία των δύο εβδομάδων για την άσκηση ανακοπής οδηγεί σε μη αμελητέο κίνδυνο να μην ασκήσει ο καταναλωτής το απαιτούμενο ένδικο βοήθημα. Το επιχείρημα αυτό φαίνεται βάσιμο ενόψει των πραγματικών περιστατικών που οφείλει να επικαλεστεί και των αποδεικτικών μέσων που οφείλει να προσκομίσει ο καταναλωτής εντός της προθεσμίας αυτής. Ωστόσο, μια προθεσμία δύο εβδομάδων δεν είναι υπερβολικά σύντομη, στο μέτρο που ο καταναλωτής πρέπει απλώς να αναλάβει δράση εντός της προθεσμίας αυτής. Επομένως η πολωνική νομοθετική ρύθμιση, κατά την οποία ο καταναλωτής υποχρεούται να ασκήσει την ανακοπή εντός δύο εβδομάδων από την επίδοση της διαταγής πληρωμής, είναι συμβατή με την αρχή της αποτελεσματικότητας μόνον εφόσον ο καταναλωτής δεν υποχρεούται να επικαλεστεί εντός της προθεσμίας αυτής τα πραγματικά περιστατικά και να προσκομίσει τα αποδεικτικά μέσα, τα οποία συνιστούν τη βάση για τον έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών της δανειακής σύμβασεως.

80. Τέλος, είναι βάσιμη η αιτίαση της Επιτροπής ότι τα επιβαλλόμενα δικαστικά έξοδα θέτουν τον καταναλωτή σε μειονεκτική θέση. Το άρθρο 19, παράγραφος 4, του νόμου σχετικά με τα δικαστικά έξοδα σε αστικές υποθέσεις προβλέπει ότι ο καταναλωτής υποχρεούται να καταβάλει τα τρία τέταρτα των προβλεπομένων από τον νόμο δικαστικών εξόδων, όταν ασκεί ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής. Σε αντιδιαστολή, ο αιτών υποχρεούται να καταβάλει μόνο το ένα τέταρτο των δικαστικών εξόδων, όταν ζητεί την έκδοση διαταγής πληρωμής. Ο καταναλωτής υποχρεούται δηλαδή να καταβάλει δικαστικά έξοδα τριπλάσιου ύψους, όταν ασκεί ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής, προκειμένου να ασκήσει τα δικαιώματά του από την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες. Εκκινώ από την παραδοχή ότι πρόκειται για προκαταβολές δικαστικών εξόδων και ότι η κατανομή των εξόδων αυτών

³⁵ Βλ. σκέψη 34 των παρουσών προτάσεων.

³⁶ Αποφάσεις της 18ης Φεβρουαρίου 2016, *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 52), της 14ης Μαρτίου 2013, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 58), και της 14ης Ιουνίου 2012, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 54).

αποφασίζεται οριστικά μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Ωστόσο, ήδη η επιβολή μιας τέτοιας προκαταβολής δικαστικών εξόδων είναι ικανή να αποτρέψει έναν καταναλωτή από την άσκηση ανακοπής. Φυσικά θα συνιστούσε ακόμη μεγαλύτερη επιβάρυνση του καταναλωτή, αν αυτός έπρεπε να καταβάλει σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως της εκβάσεως της δίκης, τριπλάσια δικαστικά έξοδα.

81. Οι τρεις αυτές προϋποθέσεις που προβλέπονται από το πολωνικό δίκαιο για την άσκηση ανακοπής, είναι αυτές καθεαυτές ικανές να δυσχεράνουν υπέρμετρα την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει στον καταναλωτή η οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες, και για τον λόγο αυτό παραβιάζουν την αρχή της αποτελεσματικότητας.

Ενδιάμεσο συμπέρασμα

82. Ως εκ τούτου είναι σαφές ότι μια διαδικασία όπως η πολωνική παραβιάζει την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες, στο μέτρο που δυσχεραίνει υπέρμετρα για τον καταναλωτή την άσκηση ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής που εκδόθηκε βάσει γραμματίου σε διαταγή, επιτρέποντας τον δικαστικό έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα μόνο κατόπιν προβολής σχετικής αιτιάσεως εκ μέρους του καταναλωτή, απαιτώντας από τον καταναλωτή να επικαλεστεί τα πραγματικά περιστατικά και να προσκομίσει τα αποδεικτικά μέσα που καθιστούν δυνατό αυτόν τον δικαστικό έλεγχο εντός δύο εβδομάδων από την επίδοση της διαταγής πληρωμής, και θέτοντας τον καταναλωτή σε μειονεκτική θέση ως προς την κατανομή των δικαστικών εξόδων.

VI. Πρόταση

83. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Siemianowicach Śląskich, Πολωνία), ως εξής:

Οι διατάξεις της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποκλείουν εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, καθόσον αυτή προβλέπει την έκδοση διαταγής πληρωμής βάσει νομοτύπως συνταγέντος γραμματίου σε διαταγή που ασφαλίζει απαιτήσεις επαγγελματία κατά καταναλωτή από δανειακή σύμβαση χωρίς έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών αυτής της δανειακής συμβάσεως, και δυσχεραίνει υπέρμετρα για τον καταναλωτή την άσκηση ανακοπής κατά της διαταγής πληρωμής, επιτρέποντας τον δικαστικό έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα μόνο κατόπιν προβολής σχετικής αιτιάσεως εκ μέρους του καταναλωτή, απαιτώντας από τον καταναλωτή να επικαλεστεί τα πραγματικά περιστατικά και να προσκομίσει τα αποδεικτικά μέσα που καθιστούν δυνατό αυτόν τον δικαστικό έλεγχο εντός δύο εβδομάδων από την επίδοση της διαταγής πληρωμής, και θέτοντας τον καταναλωτή σε μειονεκτική θέση ως προς την κατανομή των δικαστικών εξόδων.